

Globalizace a její důsledky

Vymezení pojmů

Co je globalizace?

- **Snahy o definici:**
 - Jedná se o ekonomický, politický i kulturní proces, který napomáhá zrychlit pohyb lidí, zboží a idejí přes stávající hranice zemí
 - **Mezinárodní měnový fond** koncem 20. století vymezil termín globalizace čtyřmi aspekty:
 - A) mezinárodní obchod
 - B) pohyb investic a kapitálu
 - C) migrace osob
 - D) šíření znalostí

Co je globalizace?

Co je globalizace?

- **Ekonomicky je globalizace definována jako:**
 - *„ ... rozšíření ekonomických jevů jednotlivých zemí do celosvětového měřítko. Vede k rostoucí vzájemné závislosti ekonomických celků a přenášení pozitivních i negativních vlivů z jednotlivých oblastí do jiných, příp. celé světové ekonomiky. Je důsledkem propojení ekonomik zemí a regionů mezinárodními ekonomickými vztahy, tj. mezinárodním pohybem zboží, služeb, peněz, kapitálu, znalostí, informací a pracovních sil“*
- **Další definicí může být:**
 - *„ ... proces mezinárodní, celosvětové integrace v důsledku směny světonázorů, statků, idejí a ostatních složek kultury: proces zvyšující propojenost, provázanost a vzájemnou závislost různých lokalit světa z hlediska sociálního, technologického, kulturního, politického, ekonomického atd.“*

Co je globalizace?

- Mimo ekonomických hledisek můžeme globalizaci pojmout i jinými způsoby:
- **A. Giddens:** „ ... *nejdůležitější silou působící v globalizačních procesech je transformace času a prostoru v našem životě. To znamená, že mnohé vzdálené skutečnosti nás ovlivňují mnohem příměji a bezprostředněji, než tomu bylo v minulosti*“

Co je globalizace?

- **Rysy globalizace:**

- A. Giddens vymezil několik základních rysů globalizace, jimiž jsou:

- 1) Nebývalý růst objemu mezinárodního obchodu a služeb, což je spojeno s procesem liberalizace obchodu
- 2) Geografické proměny v rozmístění zemí a podniků, podílejících se na světovém obchodu. Jen mezi lety 1985 – 1995 zvýšily rozvojové země svůj podíl obchodu z 23 % na 29 % a podíl jejich výrobků na export se zvýšil ze 47 % na 83 %
- 3) Velice rychle také roste objem, rychlost a komplexita přímých investičních toků a počet finančních trhů, které zahrnují nově i rozvojové země
- 4) Ekonomický růst v některých rozvojových zemích, který na přelomu 20. a 21. století byl nejrychlejší od 2. světové války

Co je globalizace?

- **Faktory působící na globalizaci:**
 - Důkaz, že země podílející se na liberalizovaném obchodu dosahují lepších ekonomických výsledků, než země, jež se na procesu nepodílejí
 - Volnějším pohyb kapitálu, než práce a zároveň volnějším pohybem kvalifikované práce, než nekvalifikované, což souvisí i s rozvojem nových kvalifikací. Toto ruší hranice mezi kvalifikovanými pracovními silami z rozvinutých i rozvojových zemí
 - Rychlejší a rozsáhlejší možnosti komunikace, což v poslední době znamená hlavně využití počítačové techniky
 - Přijetí angličtiny jako hlavního komunikačního jazyka pro obchod, vědu, výchovu i vzdělávání

Co je globalizace

- **Teorie světového systému:**
 - S globalizací souvisí i tato teorie mezinárodních vztahů, jež byla vypracována v 70. letech 20. století **Immanuelem Wallersteinem**
 - S ohledem na ekonomiku člení svět do tří kategorií:
 - **Jádro:**
 - Jedná se o země ovládající světovou ekonomiku
 - Jsou to země technicky vyspělé, kde většina investic plyne do vývoje a technologií
 - Tyto země vykořisťují periferii a využívají semiperiferní státy
 - Jedná se tedy o země jako USA, Německo, Francie, Velká Británie, či Japonsko

Co je globalizace?

- **Semiperiferie:**

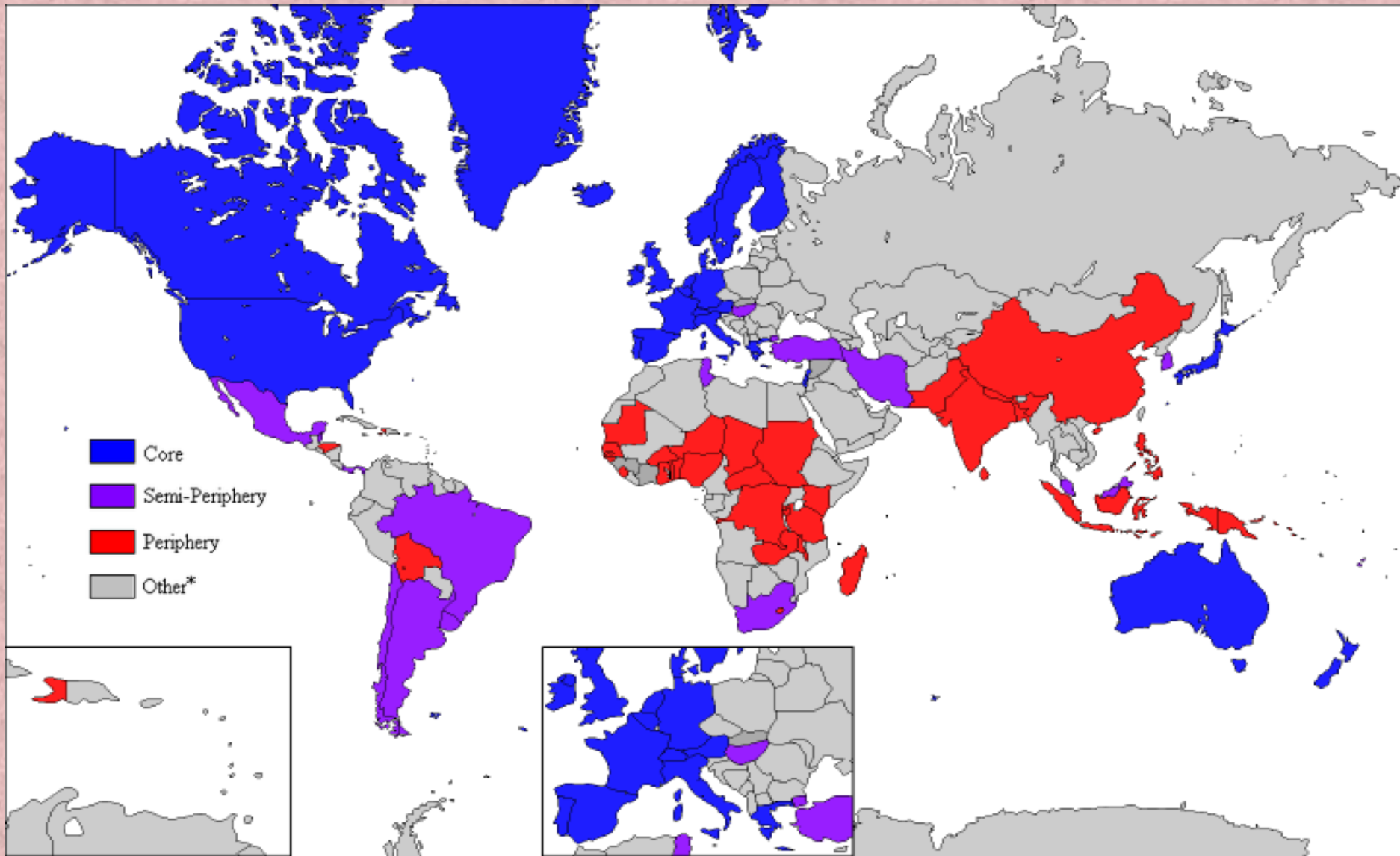
- Země středního pokroku, které zprostředkovávají vztahy mezi jádrem a periferií
- Tyto státy mají levnou sílu (jako periferie), zároveň už jsou na tom ale lépe technologicky (jako jádro)
- Tyto země také vykořisťují periferii, a to buď samy za sebe nebo jako zprostředkovatel jádra

- **Periferie:**

- Zaostalé státy se slabou ekonomikou
- Poskytují jádru a semiperiferii levnou pracovní sílu a své zdroje
- Jsou vykořisťovány zeměmi semiperiferie a centra

Co je globalizace?

Členění na centrum, semiperiferii a periferii mezi lety 1975 až 2002

Co je globalizace?

- **Akteři globalizačního procesu:**

- **1) Nadnárodní společnosti (korporace):**

- Jedná se o společnosti, které podnikají, či řídí své obchody ve více než jedné zemi světa
- S rozvojem globální ekonomiky a moderních informačních technologií se stávají společnosti stále více nezávislé na partikulárních zájmech jednotlivých zemí jejich původu
- Pro maximalizaci svých zisků vytvářejí metody jak směřovat investice i výrobu z jedné části světa do jiné prostřednictvím komunikačních kanálů a finančních operací
- Počet těchto společností výrazně vzrostl, v r. 1990 asi 500 nadnárodních společností představovalo 1/3 globálně poskytovaných služeb a produkce
- Jednotlivé fúze vedly koncem 20. století ke vzniku skutečných monopolů v jednotlivých odvětvích trhu. (např. v r. 1998 ovládalo deset největších telekomunikačních společností 86 % trhu v hodnotě 262 mld. USD)
- V r. 1998 činil obchodní obrat nadnárodních společností 5,5 bilionu USD, což bylo více, než HDP Japonska a asi 55 % HDP Spojených států Amerických

Co je globalizace?

- **Přehled největších nadnárodních společností dle CNN v r. 2008:**
 - **Jméno, Obrat v mld. USD, Zisk v mld. USD**
 - **1.Wal-Mart Stores:**
 - 378,799 ; 12,731; síť super/hypermarketů, 2 056 000 zaměstnanců, 6000 dodavatelů
 - **2.Exxon Mobil:**
 - 372,824; 40,610 ;těžební společnost, 107 100 zaměstnanců
 - **3.Royal Dutch Shell:**
 - 355,782; 31,331; těžební společnost
 - **4.British Petroleum:**
 - 291,438 ;20,845; těžební společnost
 - **5.Toyota Motors :**
 - 230,201; 15,042; výrobce automobilů

Co je globalizace?

Walmart

Co je globalizace?

- **2) Uskupení nejvyspělejších států:**

- Ačkoliv je trendem, že se nadnárodní korporace vyčleňují z vlivu jednotlivých národních států, tak mezi státy a společnostmi dále existují významné vazby
- Vliv zemí tak často je úměrný množství nadnárodních společností, jež mají své sídlo na jejich území
- Na přelomu 20. a 21. století patřilo z 20 největších nadnárodních společností svým sídlem šest do USA, po třech ze Švýcarska, Německa a Japonska, dvě byly britsko-nizozemské a po jedné z Itálie a Francie
- Nejvyspělejší země se také spojují do exkluzivních klubů, na jejichž půdě projednávají klíčové ekonomické otázky, jako jsou G8 (USA, Kanada, Japonsko, Francie, Itálie, Německo, Velká Británie, Evropská unie), nebo G20 (19 států a Evropská unie)

Co je globalizace?

- **3) Mezinárodní organizace:**

- Jedná se o nejvýznamnější mezinárodní organizace spojení s nadnárodními společnostmi a nejrozvinutějšími státy světa
- Jedná se o Mezinárodní měnový fond (IMF), Světovou banku (WB) a Světovou obchodní organizaci (WTO)

- **Světová banka (World Bank):**

- Jedná se o instituci zařazenou pod OSN, která zajišťuje finanční a technickou pomoc rozvojovým zemím s cílem snížit chudobu a podpořit růst životní úrovně ve světě
- Na přelomu století půjčovala ročně asi 20 mld. USD 100 zemím světa, tento objem se nyní zvýšil asi na 25 mld. USD
- Podmínky půjček jsou častým terčem kritiky jednotlivých zemí, jelikož obvyklým požadavkem bývá omezení sociálních výdajů, privatizace státních podniků, omezení importu a podobně
- Existuje nepsané pravidlo, že post prezidenta banky bývá obsazován občanem USA

Co je globalizace?

- **Světová obchodní organizace (World Trade Organization):**

- Organizace vznikla v r. 1995, jejím úkolem je stanovení pravidel mezinárodního obchodu, pomáhá svým členským zemím redukovat obchodní bariéry
- Základem systému jsou dohody, které jsou vyjednané a signované většinou obchodujících států a ratifikované jejich parlamenty
- Hlavní vliv ve WTO mají průmyslově a ekonomicky rozvinuté země světa, což vede k tomu, že zboží pocházející z rozvojových zemí světa se dostává na trhy v rozvinutých zemích jenom v omezeném měřítku
- Podle kritiků v případě komodit pocházejících z rozvojových zemí, jejichž cena je vyšší, než zboží z průmyslově rozvinutých zemí se šance na jejich vstup na trhy v rozvinutých zemích blíží minimu
- Další kritika míří na WTO ze strany ekologických organizací podle nichž volný trh a deregulace mají negativní dopady na životní prostředí, jelikož primárním cílem organizace je růst HDP, což vede k zanedbávání ohledů na životní prostředí

Co je globalizace?

- **Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund):**

- Jedná se o další organizaci, přičleněnou k OSN
- Jejím cílem má být usnadňovat mezinárodní měnovou spolupráci, podporovat stabilitu směnných kurzů a prostřednictvím půjček podporovat státy, jež zažívají hospodářské potíže
- Silné postavení v rozhodovacích mechanismech fondu hrají Spojené státy, bez jejichž vůle de facto je nemožné prosadit jakýkoliv záměr
- Podle nepsané dohody je za prezidenta fondu vždy volen občan nějakého z evropských států

Budova ústředí IMF ve Washingtonu

Co je globalizace?

- **Dobrá, či špatná globalizace?**
 - Je velice obtížné jasně říci, je-li proces globalizace pozitivním, či negativním jevem
 - Výsledek hodnocení často odpovídá teoretickým východiskům, z nichž je tento proces zkoumán
- **Pozitiva globalizace:**
 - Růst objemu globálně obchodovaného zboží
 - Rychlost a komplexnost přímých investic ve světě
 - Ekonomický růst některých dříve rozvojových zemí, které se staly zeměmi s vyspělými ekonomikami (Jižní Korea, Hongkong, Malajsie, Tchaj-Wan – tzv. **Asijští tygři**), či povzbuzení rozvoje dalších původně rozvojových zemí (Indonésie, Brazílie, Mexiko)
 - Vznik homogenní střední třídy odborných elit v Asii a Latinské Americe

Co je globalizace?

- Růst spotřeby, která v r. 1975 činila 12 bilionů USD, ale v r. 1998 již 24 bilionů USD
- Vznikají nové politické organizace nadnárodního charakteru, které napomáhají ekonomice, bourají celní bariéry a posilují význam starších útvarů (Evropská unie, NAFTA), ale také organizace menšího významu, jako je regionální, či subregionální (např. euroregiony)
- Vzniká nová kultura (tzv. transkontinentální kultura), která díky svému globálnímu charakteru je otevřená, liberální a na rozdíl od dříve existujících národních kultur není uzavřená sama do sebe
- **Negativa globalizace:**
 - Nekontrolovaný transfer finančního kapitálu, který je několikanásobně vyšší, než objem obchodovaného zboží, což zvyšuje riziko ekonomických kolapsů
 - Růst nevyrovnanosti v přístupu k celkovému společenskému růstu. Rozvíjejí se lépe ekonomiky zemí, jež mají k tomu větší předpoklady (vzdělanější společnost, lepší orientace na výměnu informací, apod.) Uplatňuje se tak soc. darwinismus

Co je globalizace?

- Ačkoliv globálně roste spotřeba, mimo tuto spotřební explozi zůstává nejchudší částí světa (asi 20 % populace na přelomu století). V některých částech světa dokonce spotřeba klesala, takže v prvních letech 21. století spotřeba běžné africké domácnosti klesla o 20 % oproti cca přelomu 70. a 80. let
- V průmyslově rozvinutých zemích stále dramatičtěji rostou rozdíly v příjmech
- Globálně stále menší procento populace v průmyslově rozvinutých zemích spotřebovává stále více objemu světové produkce
- Globalizace oslabuje role národních států, které ztrácejí svůj vliv a ve větší míře jsou odkázány na libovůli nadnárodních společností, či globálních nadnárodních organizací
- Tlak nadnárodních zemí na slabé národní státy (hlavně rozvojové země) vede k devastaci přírodního bohatství i životního prostředí, na čemž se tvorbou odpovídající legislativy podílejí i samy země
- V periferních zemích vede tlak korporací k destrukci tradičních zemědělských společenstev a nahrazení diverzity zemědělské výroby monokulturou, což zvyšuje závislost těchto zemích na globálních trzích a zvyšuje riziko rozpadu sociálních struktur a ekologické stability země

Co je globalizace

Na globalizaci panují dosud velmi rozdílné názory

Děkuji za pozornost